

УДК 657

Одіжний В.О.
студентКременчуцького національного університету
імені Михайла Остроградського

СТРАТЕГІЧНИЙ ПІДХІД ДО УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

STRATEGIC APPROACH TO PROFIT MANAGEMENT OF THE ENTERPRISE

АНОТАЦІЯ

Стратегічний підхід до управління прибутком підприємства є основою його сталого розвитку. Однак результати оцінки прибутковості українських підприємств (за видами економічної діяльності та розподілом на великі, середні та малі) свідчать про незадовільний рівень ефективності їхнього функціонування. Тому у статті розглядається механізм стратегічного управління прибутком. Автор довів, що управління прибутком являє собою сукупність принципів і методів розроблення та реалізації управлінських рішень щодо формування, розподілу та використання прибутку підприємства. Розглянуто етапи процесу управління прибутком підприємства з використанням стратегічного підходу.

Ключові слова: прибутковість, управління прибутком, стратегічний підхід, механізм управління, оцінка ефективності.

АННОТАЦИЯ

Стратегический подход к управлению прибылью предприятия является основой устойчивого развития. Однако результаты оценки прибыльности украинских предприятий (по видам экономической деятельности и распределению на большие, средние и малые) свидетельствуют о неудовлетворительном уровне эффективности их функционирования. Поэтому в статье рассматривается механизм стратегического управления прибылью. Автор доказал, что управление прибылью представляет собой совокупность принципов и методов разработки и реализации управленческих решений по формированию, распределению и использованию прибыли предприятия. Рассмотрены этапы процесса управления прибылью предприятия с использованием стратегического подхода.

Ключевые слова: прибыльность, управление прибылью, стратегический подход, механизм управления, оценка эффективности.

ANNOTATION

Strategic approach to profit management of the company is the basis of its sustainable development. However, the results of assessing the profitability of Ukrainian enterprises (by type of economic activity and distribution to large, medium and small) indicate an unsatisfactory level of efficiency of their functioning. Therefore, the article contains a mechanism for strategic profit management. The author has proved that profit management is a set of principles and methods for the development and implementation of managerial decisions on the formation, distribution and use of profits of the enterprise. The article contains stages of the enterprise profit management process using a strategic approach.

Keywords: profitability, profit management, strategic approach, management mechanism, performance evaluation.

Постановка проблеми. В умовах посилення конкурентної боротьби підприємствам необхідно застосовувати стратегічний підхід до управління прибутком, який забезпечить ефективне функціонування у довгостроковій перспективі. Науково обґрунтоване управління фінансовими ресурсами є основою стійкого фінансового стану та ефективності функціонування підприємства. При цьому прибуток є не лише джерелом розширеного відтворення, а й гарантією соціального

забезпечення та розвитку персоналу підприємства. Зважаючи на посилену увагу науковців до зростаючої ролі підприємств у сфері соціальної відповідальності, прибуток є також необхідною умовою для реалізації заходів соціальної відповідальності не лише перед персоналом, а й перед всією громадою. Тому тактика та стратегія максимізації прибутку підприємств набуває особливої актуальності в сучасний період соціо-економічних трансформацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню управління прибутком підприємства присвятили свої праці українські та закордонні науковці. Так, розглянуто питання соціально-економічної сутності прибутку [2], зосереджено увагу на галузевих аспектах формування прибутку [4]. У науковій літературі розкрито питання адаптивного фінансового механізму забезпечення прибутковості підприємств у системі ризик-орієнтованого управління [11], а також розглянуто особливості формування системи управління прибутком підприємства та організацію її обліково-аналітичного забезпечення [3]. Значна увага приділена втіленню концепції стратегічного управління у практику вітчизняних підприємств [1; 5] з акцентом на особливості оцінки ефективності діяльності підприємства [6; 9]. Однак серед науковців ще не сформувався єдиний стратегічний підхід до управління прибутковістю підприємства, методична база знаходиться на стадії розроблення та постійно вдосконалюється, тому дослідження є важливим і своєчасним.

Мета статті полягає в обґрунтуванні ефективного стратегічного підходу до управління прибутком підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах ринкової економіки прибуток виконує значну кількість ролей: він є головною ціллю підприємницької діяльності; базою економічного розвитку держави; критерієм ефективності конкретної виробничої діяльності; основним внутрішнім джерелом ресурсів, що забезпечують розвиток підприємства; головним джерелом зростання ринкової вартості підприємства; найважливішим джерелом задоволення соціальних потреб суспільства; основним захисним механізмом від загрози банкрутства підприємства тощо.

Протягом 2012–2016 років спостерігалось поступове підвищення кількості прибуткових

підприємств в Україні (табл. 1 та 2). Питома вага підприємств, які одержали прибуток, у загальній кількості підприємств становить 65,8% (великі підприємства), 76,1% (середні підприємства) та 73,3% (малі підприємства). Найбільша кількість прибуткових підприємств у 2016 році спостерігалася за такими видами економічної діяльності, як сільське, лісове та рибне господарство (87,7%), оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів (75,3%), а найменша – за операціями з нерухомим майном (59,6%).

Динамічний розвиток підприємства неможливий без створення дієвого механізму стратегічного управління прибутком (рис. 1), основною метою якого є забезпечення умов для ефективного формування, розподілу і використання прибутку у поточному і перспективному періодах.

Проведене дослідження свідчить, що резерви підвищення прибутковості підприємства можна поділити на дві умовні групи: заходи, спрямовані на підвищення ключових показників впливу (якість продукції та послуг, обсяг виробництва та продажів, частка на ринку, доходи від інвестиційної та фінансової діяль-

ності тощо), та заходи, спрямовані на зниження ключових показників впливу (собівартість продукції та послуг, рівень бракованої продукції, обсяг реклаमाцій, витрати інвестиційної та фінансової діяльності тощо). Однак варто усвідомлювати, що підвищення прибутковості підприємства досягається також шляхом підвищення ефективності тактики та стратегії управління прибутком.

Тому в сучасних умовах, що характеризуються кризовими явищами, посиленням конкурентної боротьби, існуванням та поширенням інформаційних війн, варто розглянути можливість упровадження нових методів управління підприємством з метою забезпечення його ефективного функціонування. Стратегічний підхід до управління прибутком підприємства має бути орієнтований на перспективу, яка характеризується високим рівнем невизначеності, тому має враховувати значну кількість параметрів, що визначають майбутній стан розвитку підприємства. Управління прибутком являє собою сукупність принципів і методів розроблення і реалізації управлінських рішень щодо формування, розподілу та використання прибутку

Таблиця 1

Фінансові результати до оподаткування з розподілом на великі, середні та малі

	Підприємства, які одержали прибуток, у % до загальної кількості підприємств				
	2012	2013	2014	2015	2016
Усього	64,5	65,9	66,3	73,7	73,4
по великих підприємствах	70,0	68,6	51,8	55,7	65,8
по середніх підприємствах	66,2	65,0	62,6	71,1	76,1
по малих підприємствах	64,4	66,0	66,5	73,9	73,3

Джерело: розроблено на основі [8]

Таблиця 2

Фінансові результати до оподаткування за видами економічної діяльності

	Підприємства, які одержали прибуток, у % до загальної кількості підприємств				
	2012	2013	2014	2015	2016
Усього	64,5	65,9	66,3	73,7	73,4
сільське, лісове та рибне господарство	78,2	79,8	84,1	88,4	87,7
промисловість	60,7	62,3	62,4	72,6	72,3
будівництво	58,9	61,4	61,9	70,8	70,3
оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	64,0	65,9	65,6	75,7	75,3
транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	60,1	62,1	61,6	70,5	71,0
тимчасове розміщення й організація харчування	57,4	58,4	58,5	71,6	71,3
інформація та телекомунікації	61,4	62,1	63,5	70,4	68,1
фінансова та страхова діяльність	58,2	58,5	60,4	62,5	62,2
операції з нерухомим майном	54,3	56,8	55,3	60,1	59,6
професійна, наукова та технічна діяльність	60,6	62,4	62,4	69,0	67,9
діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	58,7	63,2	61,7	68,7	69,1
освіта	67,1	68,8	65,5	70,7	66,5
охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	61,2	63,2	63,3	68,9	68,8
мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	52,5	56,3	54,6	62,3	61,1
надання інших видів послуг	62,3	66,9	64,6	71,9	72,0

Джерело: розроблено на основі [8]

підприємства. Основні принципи побудови стратегічного підходу до управління прибутком наведено в табл. 3.

При цьому доцільно аналізувати вплив усіх зацікавлених груп на діяльність підприємства (як із зовнішнього, так і з внутрішнього середовища), які ймовірно впливатимуть на досягнення цілей розвитку підприємства в коротко- та довгостроковій перспективах. Урахування ризиків під час розроблення та використання

стратегічного підходу до управління прибутком підприємства, що базується на системі методів та моделей (рис. 2), має низку переваг [11, с. 312], таких як:

- своєчасність інформування управлінського персоналу про ймовірні ризики з метою коригування підходу до управління;
- розроблення та впровадження превентивних заходів профілактики, нейтралізації та зменшення впливу ризиків;

Рис. 1. Складники механізму стратегічного управління прибутком

Джерело: розроблено на основі [2]

Таблиця 3

Характеристика принципів побудови стратегічного підходу до управління прибутком

Назва принципу	Сутність реалізації принципу
Принцип об'єктивної необхідності	Функціонування підприємства зумовлює необхідність отримання прибутку в процесі діяльності.
Принцип безперервності	Необхідність постійної оцінки ефективності функціонування підприємства за обраними ключовими показниками.
Принцип системності	Підприємство є складною економічною системою, тому варто враховувати наслідки прийняття управлінських рішень.
Принцип інтеграції	Система управління прибутком повинна бути узгоджена зі стратегічними пріоритетами розвитку підприємства, а також інтегрована у загальну організаційну систему управління підприємством.
Принцип оптимальності	Урахування обмеженості ресурсів підприємства та специфічних особливостей під час ухвалення управлінських рішень.
Принцип відповідальності	Закріплення відповідальності конкретних суб'єктів управління за дотримання стратегічних показників прибутковості.
Принцип інформаційної забезпеченості	Необхідність забезпечення процесу управління прибутком достовірною, своєчасною та важливою інформацією про внутрішнє і зовнішнє середовище.
Принцип науковості	Обґрунтування прогнозів і планів з урахуванням об'єктивних закономірностей функціонування фінансів підприємства.
Принцип збалансованості	У процесі визначення стратегічних пріоритетів необхідно врахувати різноманітні показники.
Принцип реальності визначення пріоритетів	Для підвищення достовірності прогнозних значень необхідно визначити пріоритети з урахуванням реальних можливостей.
Принцип альтернативності	Урахування та обґрунтування всіх можливих шляхів розвитку підприємства.
Принцип перспективності	Орієнтація механізму управління прибутковістю на реалізацію стратегії підприємства.
Принцип адаптивності	Можливість зміни стратегічних пріоритетів за змін внутрішнього і зовнішнього середовища.

Джерело: розроблено на основі [3, с. 67–68; 10, с. 315]

Рис. 2. Система методів та моделей, що застосовуються у стратегічному підході до управління прибутком підприємства

Джерело: розроблено на основі [7]

– спрямованість на досягнення стратегічних і тактичних цілей підприємства, зростання його конкурентоспроможності.

Також, на думку науковців, під час реалізації стратегічного підходу до управління прибутком підприємства доцільно розробити систему показників, що комплексно відображають усі основні напрями роботи підприємства [4, с. 137]: фінансову сферу, взаємодію з клієнтами, внутрішньогосподарські процеси та процеси навчання і зростання. При цьому процес управління прибутком підприємства з використанням стратегічного підходу включає послідовне виконання таких етапів, як (1) формування інформаційної бази, (2) ретроспективний аналіз формування, розподілу та використання прибутку, (3) прогнозування зміни основних внутрішніх та зовнішніх чинників впливу, (4) розроблення політики управління прибутком, (5) визначення цільової суми прибутку на наступний період, (6) розроблення та обґрунтування системи управлінських

рішень, (7) встановлення основних пропорцій розподілу прибутку залежно від стратегічних пріоритетів його розвитку, (8) забезпечення контролю за виконанням управлінських рішень, (9) моніторинг та коригування окремих управлінських рішень за необхідності. Отже, стратегічний підхід до управління прибутком підприємства повинен включати [1, с. 146]:

– стратегічне планування (визначення цільової суми прибутку відповідно до стратегічних цілей і пріоритетів підприємства, а також з урахуванням його стадії життєвого циклу; проведення стратегічного аналізу управління прибутком на засадах моніторингу; обґрунтування планів і програм дій на основі оцінювання стратегічних альтернатив);

– стратегічну організацію (здійснення організаційних змін; приведення у відповідність з обраною стратегією всіх ресурсів і внутрішніх зв'язків підприємства, його цілей, завдань і сфери відповідальності працівників);

– стратегічний контроль (контроль за виконанням розроблених заходів).

Необхідними умовами для ефективної реалізації стратегічного підходу до управління прибутком підприємства є визначення важливості розроблення стратегії і тактики управління прибутком на довготермінову перспективу; прийняття обґрунтованих управлінських рішень з урахуванням розробленої стратегії; наявність сформульованих конкретних цілей функціонування підприємства; проведення оцінки умов функціонування підприємств та чинників, які впливають на остаточні результати діяльності; формування ефективної політики розвитку підприємства з урахуванням оцінки поточної та майбутньої ситуації на ринку.

Висновки. Отже, управління прибутком є сукупністю дій і послідовністю прийнятих управлінських рішень щодо формування, розподілу та використання прибутку на підприємстві. Стратегічний підхід до управління забезпечує врахування не лише фактичного, але й об'єктивного можливого стану прибутковості підприємства, дає змогу розробити інструменти і методи визначення оптимальних параметрів прибутку.

Прибуток є головним індикатором стану підприємства, акумулюючи в собі всі найважливіші сторони роботи. Тому для зростання прибутковості підприємства у довготерміновій перспективі необхідно забезпечувати зростання обсягів виробництва та реалізації товарів і послуг, розширювати асортимент з урахуванням змін ринкової кон'юнктури, підвищувати якість товарів і послуг, впроваджувати заходи щодо мотивації та підвищення продуктивності праці персоналу, оптимізувати витрати на виробництво та реалізацію товарів і послуг. При цьому керівництво повинно забезпечити ефективне використання потенціалу підприємства, формувати лояльність клієнтів та персоналу, а також виважено розподіляти одержаний раніше прибуток задля досягнення збалансованого розвитку.

Вважаємо, що усвідомлення сучасними управлінцями значущості стратегічного підходу до управління прибутком підприємства та

застосування відповідних тактик і заходів приведе до прискорення розвитку підприємства.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Блонська В.І. Стратегічне управління прибутком підприємства / В.І. Блонська, А.Я. Нагірна // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.5. – С. 145–152.
2. Висоцька А.В. Управління прибутком на підприємстві та шляхи його покращення / А.В. Висоцька, Ю.Г. Гончаров // Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Серія: економіка, фінанси, менеджмент. – 2013. – № 1 (6).
3. Вороніна В.Л. Концептуальні аспекти формування системи управління прибутком торговельного підприємства та організація її обліково-аналітичного забезпечення / В.Л. Вороніна // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. – Випуск 8. Частина 1. – С. 66–71.
4. Завідна Л.Д. Моделювання стратегії розвитку підприємства готельного господарства на основі Balanced Scorecard / Л.Д. Завідна // Причорноморські економічні студії. – 2016. – Випуск 11. – С. 135–139.
5. Касич А.О. Втілення концепції стратегічного управління в практику вітчизняних підприємств / А.О. Касич // Бізнес-Інформ. – 2014. – № 11. – С. 290–294.
6. Касич А.О. Методичні підходи щодо оцінки ефективності діяльності підприємства / Касич А.О., Хімич І.Г. // Бізнес-Інформ, 2012. – № 12. – С. 55–59.
7. Мармуль Л.О. Роль стратегічного аналізу в управлінні виробничою діяльністю сільськогосподарських підприємств [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/2011/01/152.pdf>.
8. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
9. Ховрак І.В. Застосування нечіткої логіки в моделі оцінки ефективності функціонування корпоративних структур / І. В. Ховрак // Економічний простір. – 2010. – № 40. – С. 274–283.
10. Хохлов М.П. Сутність фінансового планування та прогнозування діяльності суб'єкта підприємництва як фактор підвищення фінансової стійкості / М.П. Хохлов, Ю.М. Великий, І.С. Люшненко // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – Випуск 18. – С. 313–316.
11. Якименко М.В. Особливості проведення економічного аналізу прибутку в умовах реалізації ризик-орієнтованого управління / М.В. Якименко // Фінансовий простір. – 2015. – № 1 (17). – С. 311–317.